

GRIFFIE

GREFFE

Vertaling van stuk
A 91/3/4

Conclusie van de heer B. Janssens de Bisthoven,
Eerste Advocaat-Generaal,
in de zaak A 91/3 - LAMBERT Marcel tegen
N.V. GROEP JOSI en GEMEENSCHAPPELIJKE MOTORWAARBORGFONDS

1. Op 8 april 1986 deed zich te Waret-la-Chaussée een aanrijding voor tussen het door Marcel Lambert bestuurde motorrijtuig en de auto die aan Jean Feron toebehoorde en door François Bogaert werd bestuurd.

Bij vonnis dat op 26 oktober 1987 werd gewezen en in kracht van gewijsde is gegaan, veroordeelde de Correctionele Rechtbank te Namen de bestuurder Bogaert tot een geldboete en tot de uitkering van een provisionele schadevergoeding aan de slachtoffers Marcel Lambert en Flore Degraux.

Aangezien de naamloze vennootschap Groep Josi, verzekeraar van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van Jean Feron, weigerde de schade te vergoeden, dagvaardden de benadeelden primair genoemde verzekeraar en subsidiair het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds voor de Rechtbank van Eerste Aanleg te Namen.

2. Jean Feron had bij de Groep Josi een verzekeringspolis onderschreven, die de burgerrechtelijke aansprakelijkheid dekte, waartoe ieder motorrijtuig dat van de "handelaarsplaat" K 0357 was voorzien, aanleiding kon geven. Op grond van de bijzondere voorwaarden van de verzekeringspolis gold de dekking niet wanneer genoemde plaat op een voertuig was aangebracht, waarvan het vermogen meer dan 2.200 cc bedroeg. Het bij de aanrijding betrokken voertuig, een auto van het merk Mercedes, had een cilinderinhoud van meer dan 2,2 liter.

3. De naamloze vennootschap Groep Josi voert tegen de vordering van de benadeelden aan, dat het genoemde voertuig niet verzekerd was. Zij betoogt dat, nu de overeenkomst niet op een bepaald motorrijtuig betrekking heeft, het verzekerde motorrijtuig door de nummerplaat en de cilinderinhoud wordt geïdentificeerd ; dat een voertuig waarvan de cilinderinhoud de in de overeenkomst aangegeven inhoud overschrijdt, niet is gedekt.

Het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds, dat steunt op de jurisprudentie van uw Hof, voert aan dat door de verzekeraar aan de benadeelde geen uit de wet of de overeenkomst voortvloeiende exceptie of verval kan worden tegengeworpen, zoals de risicoverzwaren die voortvloeit uit het gebruik van een motorrijtuig met een grotere cilinderinhoud dan die welke in de overeenkomst was bepaald.

Marcel Lambert, eiser, heeft het oorspronkelijk door wijlen Flore Degraux ingestelde geding hervat. Hij treedt dus op in eigen naam en "qualitate qua".

4. Alvorens uitspraak te doen, heeft de Rechtbank van Eerste Aanleg te Namen een verzoek om uitlegging van artikel 11 van de Gemeenschappelijke Bepalingen behorende bij de Benelux-Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen aan het Benelux-Gerechtshof gericht.

De vraag is als volgt geformuleerd :

"Laat bedoeld artikel 11 toe dat de verzekeraar die een overeenkomst heeft gesloten ter dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid waartoe in het verkeer ongeacht welk motorrijtuig met zodanige kentekenplaten als aangeduid aanleiding kan geven, aan de benadeelde tegenwerpt, dat het motorrijtuig

een grotere cilinderinhoud had dan die welke als maximuminhoud in de overeenkomst was vermeld ?"

5. Aangezien het vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Namen slechts summiere indicaties omtrent de clausules van de verzekeringspolis bevatte, heb ik de raadslieden van partijen verzocht mij een afschrift van de verzekeringsovereenkomst te doen geworden, zodat dit bij het dossier zou kunnen worden gevoegd. Advocaat André Hancotte, raadsman van de Groep Josi, heeft mij een fotocopie toegestuurd van de algemene en bijzondere voorwaarden van genoemde overeenkomst en heeft mij daarbij medegedeeld, dat hij de raadslieden van de overige partijen van die toezending had ingelicht.

De uitlegging van de overeenkomst ligt niet op de weg van het Benelux-Hof. Het kwam mij echter nuttig voor de stukken waarvan hierboven sprake is bij het dossier te voegen om het Hof inzicht te verschaffen in die bedingen van het contract die aan de oorsprong van het geding liggen.

6. Uit die stukken blijkt dat Jean Feron door middel van een WAM-modelcontract de burgerrechtelijke aansprakelijkheid door de Groep Josi heeft laten verzekeren, waartoe een willekeurig motorrijtuig met of zonder aanhangwagen en voorzien van de speciale nummerplaat, de zogenaamde "handelaarsplaat", nr. K 0357, aanleiding zou kunnen geven.

In de bijzondere voorwaarden van de polis is onder nummer 41 getiteld "handelaars- en/of proefrittenplaat" het volgende bepaald :

"A) De verzekeringnemer verklaart het beroep van garagehouder, hersteller of verkoper van motorrijtuigen uit te oefenen en houder te zijn van de speciale nummerplaat waarvan het nummer hierna vermeld wordt. Behoudens de uitsluitingen hierna omschreven onder littera D) zal de verzekering van kracht zijn voor om het even welk rijtuig, met of zonder aanhangwagen, voorzien van bedoelde nummerplaat.

.....

D) Ingeval deze plaat wordt aangebracht op een rijtuig dat inzake de aard, de kracht of het gebruik niet beantwoordt aan de beschikkingen die voorafgaan of die hierna vermeld worden, is de dekking van het contract niet verworven."

Gepreciseerd wordt dat de handelaarsplaat het nummer K 0357 draagt en dat het maximumvermogen van het motorrijtuig 2.200 cc bedraagt.

Die bepaling wordt door de verzekeringsmaatschappij ingeroepen om de dekking van het schadegeval te weigeren. Er dient te worden onderstreept dat het om een uitsluitingsclausule schijnt te gaan, zoals onder A in artikel 41 is vermeld.

7. In het licht van de aldus verkregen inlichtingen meen ik dat de vraag als volgt zou kunnen worden geformuleerd: Kan de verzekeraar die met een garagehouder, een hersteller of een verkoper van motorrijtuigen een overeenkomst heeft gesloten ter dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid waartoe in het verkeer een willekeurig motorrijtuig voorzien van een nummerplaat, de zogenaamde "handelaarsplaat" met een zodanig nummer aanleiding kan geven, aan de benadeelde tegenwerpen dat het ongevalveroorzakende motorrijtuig een grotere cilinderinhoud had dan die welke in de bijzondere voorwaarden van de verzekeringspolis was bepaald ?

8. In de uitleg die uw Hof van de Gemeenschappelijke Bepalingen behorende bij de Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, met name de artikelen 6 en 11, geeft, overweegt het dat aan de benadeelde geen betwistingen tussen verzekeraar en verzekerde kunnen worden tegengeworpen omtrent, bijvoorbeeld, omvang van

de dekking (1), verzwijging (2), verzwaring van het risico (3), bijzondere uitsluitingsclausules (4), enz.

9. Het belang van de motivering van uw voormelde arresten van 15 februari 1988 (A 86/3) en 19 februari 1988 (A 86/2) voor de oplossing van de aan U voorgelegde vraag ligt voor de hand.

Volgens die arresten volgt uit de artikelen 2, 3, 4, 6, 11 en 13 van de Gemeenschappelijke Bepalingen alsook uit de Gemeenschappelijke Toelichting bij de Benelux-Overeenkomst en hun voorgeschiedenis "dat de partijen bij de Benelux-Overeenkomst het belang van een zo effectief mogelijke bescherming van de verkeersslachtoffers zwaarder hebben willen laten wegen dan het belang van de verzekeraars om de risico's welke zij overnemen, te kunnen begrenzen" (5).

10. De rechtsoverwegingen die op bovenstaande algemene beschouwing in die beide arresten volgen, dienen volgens mij hier onverkort te worden weergegeven :

- dat artikel 6 van de Gemeenschappelijke Bepalingen weliswaar veronderstelt dat een - aan die bepalingen beantwoordende - verzekering bestaat die op het schadeveroorzakende motorrijtuig betrekking heeft ; dat evenwel, gelet op het voorgaande, aan het aannemen ten opzichte van de benadeelde van het bestaan van een verzekering als bedoeld in artikel 6, § 1, niet in de weg staat de omstandigheid dat in de verhouding tussen de verzekeraar en de verzekerde de verzekeringsovereenkomst

-
- (1) Arrest van 30 november 1990, A 89/5, Jur., d. 11, p. 54
 (2) en (3) Arrest van 19 februari 1988, A 86/2, Jur., d. 9, p. 2 ;
 arrest van 15 februari 1988, A 86/3, Jur., d. 9, p. 27
 (4) Arrest van 21 december 1990, A 89/3, Jur., d. 11, p. 41 ;
 arrest van 30 november 1990, A 89/5, Jur., d. 11, p. 54
 (5) Zie noten 2 en 3 hierboven en tevens het arrest van 15 december 1989, A 88/5, Jur., d. 10, p. 75, nr. 10

naar de regels van het gemene recht niet geldig is, en evenmin de omstandigheid dat deze verzekeringsovereenkomst onvoldoende dekking geeft (behoudens in geval van een toegestane uitsluiting als bedoeld in artikel 4) ; dat daaraan niet afdoet dat de verzekeraar wel aan de benadeelde zal kunnen tegenwerpen - binnen de door artikel 12 getrokken grenzen - de beëindiging, de nietigverklaring, de ontbinding en de schorsing van de overeenkomst of van de dekking, een en ander in de zin van paragraaf 1 van dit artikel ;"

- dat mitsdien niet aan een benadeelde kan worden tegengeworpen dat het in het verzekeringsovereenkomst omschreven motorrijtuig ten tijde van het sluiten van het contract eigenschappen had die afweken van de door of namens de verzekerde verstrekte gegevens, ook al zouden de afwijkende eigenschappen van het motorrijtuig voor de verzekeraar een groter risico meebrengen dan uit de hem vóór het aangaan van de verzekering opgegeven eigenschappen kon voortvloeien en ook al zou het motorrijtuig daardoor in een andere wettelijke categorie vallen ;"

- dat evenmin aan een benadeelde kan worden tegengeworpen dat het in de verzekeringsovereenkomst omschreven motorrijtuig na het sluiten van de verzekering doch vóór het schadeveroorzakende ongeval zodanig is gewijzigd dat het gebruik ervan voor de verzekeraar een groter risico meebrengt dan het gebruik in de oorspronkelijke toestand, of dat het motorrijtuig daardoor in een andere wettelijke categorie valt ;"

11. Hoewel de motivering van de hierboven gememoreerde arresten in casusposities werd geformuleerd, die afwijken van het geval dat thans bij het Hof aanhangig is gemaakt - namelijk het opvoeren van het vermogen van een bromfiets - toch heeft deze een algemene strekking en is deze van toepassing op alle situaties die voor de verzekeraar een groter risico meebrengen.

12. Zoals door Advocaat-Generaal Berger in de aan arrest A 86/3 voorafgaande conclusie werd onderstreept : "(...) de bepalingen van de W.A.M. in navolging van de G.B. vormen een rechtstreekse inbreuk op het (nationale) verzekeringsrecht. Het vorderingsrecht van de benadeelde vindt zijn grondslag in de wet en niet in de verzekeringsovereenkomst" (6).

Advocaat-Generaal Lenaerts, die die zienswijze van de heer Berger in herinnering brengt, schrijft in de conclusie die aan uw arrest A 88/5 voorafgaat, dat het geen twijfel lijdt dat het Benelux-Gerechtshof die mening deelt (7).

13. Uit de rechtspraak van het Benelux-Hof blijkt dat wanneer de verzekering op een bepaald schadeveroorzakend motorrijtuig betrekking heeft, de verzwaring van het risico die voortvloeit uit bijvoorbeeld het vergroten van de cilinderinhoud c.q. het opvoeren van het vermogen van genoemd motorrijtuig niet aan de benadeelde kan worden tegengeworpen, zelfs als die omstandigheid in de verhouding tussen de contracterende partijen gevolgen kan hebben t.a.v. de omvang van de dekking en een eventuele vordering van de verzekeraar tegen de verzekerde.

14. In dit verband zal de rechtspraak van het Hof van Cassatie, die in de memorie van de naamloze vennootschap Groep Josi wordt ingeroepen en die van eerdere datum dan uw arresten A 86/2 en A 86/3 is, in het licht van genoemde arresten moeten worden herzien in zoverre het de verhouding tussen de verzekeraar en de benadeelde betreft (8).

(6) Jur., d. 9, p. 39, nr. 6

(7) Jur., d. 10, p. 80, nr. 6

(8) Zie de conclusie van Advocaat-Generaal Lenaerts, die aan arrest A 88/5 van 15 december 1989 voorafgaat, Jur., d. 10, p. 81, nr. 8 en noot 4

Het gaat hier om de arresten van het Hof van Cassatie betreffende de verzwaring van het risico ten gevolge van de omstandigheid dat de cilinderinhoud van het ongevalveroorzakende motorrijtuig groter was dan die welke in de verzekeringsovereenkomst was bepaald, t.w. de arresten van 9 november 1970, A.C., 1971, 227, en 9 mei 1984, A.C., 1983-84, nr. 517

15. Dienen de door uw Hof verwoorde regels m.b.t. de uitlegging tevens te worden toegepast wanneer de verzekering niet op een welomschreven motorrijtuig betrekking heeft, doch op een willekeurig voertuig dat van een "handelaarsplaat" is voorzien. In principe ja, omdat dezelfde gronden aanwezig zijn.

Daarmee zou het enkel anders gelegen kunnen zijn indien, zoals door de verzekeraar in casu wordt voorgehouden, de in de bijzondere voorwaarden van het contract bepaalde maximum cilinderinhoud in aanmerking zou moeten worden genomen voor de precieze vaststelling van het motorrijtuig waarop het verzekeringscontract betrekking heeft, in dier voege dat een motorrijtuig met andere eigenschappen dan die welke in de polis zijn bepaald, niet zou zijn gedekt.

In dat geval zou het gaan om een betwisting over het bestaan zelf van een verzekeringsovereenkomst die het risico van het gebruik van het ongevalveroorzakende motorrijtuig dekt. Het zou om een geval van niet-verzekering en niet om een eventueel verval van de dekking van de overeenkomst gaan.

16. Het motorrijtuig waarop de verzekeringsovereenkomst betrekking heeft, is in de regel een bepaald voertuig dat kan worden geïdentificeerd aan de hand van het merk, het model, het motor- en chassisnummer, de cilinderinhoud, de aard en de categorie waartoe het behoort.

Aan de hand van alle hierboven opgesomde eigenschappen te zamen kan het verzekerde motorrijtuig worden geïdentificeerd enerzijds en kunnen de risico's worden geraamd en het bedrag van de premie worden berekend anderzijds. Als sommige van die eigenschappen, zoals bijvoorbeeld de cilinderinhoud, afzonderlijk zouden worden beschouwd, zou zulks niet volstaan om het motorrijtuig waarvan het gebruik door het contract is gedekt, te identificeren. Deze eigenschappen vormen geen eigenlijke identificatiegegevens maar wel een van de mogelijkheden om het gedekte risico te bepalen.

17. In de verhouding tussen verzekeraar en verzekerde kunnen die partijen aan de hand van de specificatie van bepaalde eigenschappen van het desbetreffende voertuig een beperking van de dekking of uitsluitingen inbouwen. Waar het evenwel om de omvang van de dekking gaat, vormt de verzwijging van de verzekerde of de verzwaring van het risico door zijn toedoen volgens de hierboven gememoreerde rechtspraak van uw Hof evenwel geen exceptie die door de verzekeraar aan de benadeelde kan worden tegengeworpen. Hetzelfde geldt voor de uitsluitingsclausules die ten doel mochten hebben de rechten van de benadeelde te beknotten (9).

18. Die rechtspraak vindt haar grondslag in het onderscheid dat door het Benelux-Hof wordt gemaakt tussen het bestaan van een verzekeringsovereenkomst die betrekking heeft op het in het verkeer brengen van een bepaald motorrijtuig en die beantwoordt aan de bepalingen van de wet, grondslag van de bescherming van de benadeelde en van de hem toegekende rechten, enerzijds, en de bedingen van genoemde overeenkomst waarin de verhouding tussen verzekeraar en verzekerde wordt geregeld en zelfs bepaalde risico's kunnen worden beperkt c.q. uitgesloten anderzijds (10).

19. Quid wanneer de overeenkomst de aansprakelijkheid van de eigenaar of de gebruiker van een willekeurig, van een "handelaarsplaat" voorzien, motorrijtuig dekt ? Vormen de in de bijzondere voorwaarden van de polis bepaalde eigenschappen - bijvoorbeeld de maximum cilinderinhoud - een aanvullend

(9) Arrest van 30 november 1990, A 89/5, Jur., d. 11, p. 54

(10) Zie met name in dit verband het arrest van 15 december 1989, A 88/5, Jur., d. 10, p. 76, nr. 14

identificatiegegevens m.b.t. het verzekerde voertuig of hebben deze uitsluitend ten doel de partijen in staat te stellen het risico in hun verhouding onderling te beperken ?

20. In de wet die uit de Gemeenschappelijke Bepalingen is ontstaan of daarmee in overeenstemming is, is bepaald dat tot het verkeer motorrijtuigen slechts worden toegelaten, indien de burgerrechtelijke aansprakelijkheid, waartoe zij aanleiding kunnen geven, gedekt is door een verzekering welke aan de bepalingen van genoemde wet beantwoordt.

21. Aan welke voorwaarde moet het verzekeringscontract dat betrekking heeft op een willekeurig motorrijtuig dat van een handelaarsplaat is voorzien, voldoen om aan de bepalingen van de wet te beantwoorden ? Het moet onder meer op een geïdentificeerd of identificeerbaar motorrijtuig betrekking hebben.

Nu is een willekeurig motorrijtuig, m.a.w. een voertuig dat de meest uiteenlopende eigenschappen kan vertonen, in de "handelaars"-regeling enkel identificeerbaar of wordt het enkel geïdentificeerd door het aanbrengen van de "handelaarsplaat", het enige constante en vaststaande gegeven.

22. Het is in dit verband niet overbodig de Belgische wetgeving inzake de inschrijving van motorrijtuigen, meer bepaald de inschrijving "onder handelaarsplaat", kort weer te geven.

Op de dag van de aanrijding vielen de afgifte en de voorwaarden voor het gebruik van de "handelaarsplaat" onder de regeling van afdeling 3 van hoofdstuk III van het Koninklijk Besluit d.d. 31 december 1953 houdende regeling nopens de inschrijving van motorvoertuigen, welke afdeling bij de Koninklijke Besluiten van 15 januari 1955, 26 oktober 1962 en 2

maart 1979 werd gewijzigd en de artikelen 15bis en 15ter bevatte. Genoemde afdeling 3 is sedertdien vervangen door de bepalingen welke in artikel 14 van het Koninklijk Besluit van 11 januari 1990 zijn vervat.

De op de dag van de aanrijding vigerende regelgeving voorzag in de afgifte van een nummerplaat, de zogenaamde "handelaarsplaat", en van een inschrijvingsbewijs met, in plaats van de kenmerken van het voertuig, de vermelding "handelaarsplaat", voor motorrijtuigen die door bouwers, monteurs, verkopers en voortverkopers in het verkeer werden gebracht, aan welke afgifte het gebruik van die voertuigen op de openbare weg was onderworpen.

In artikel 25bis, 1. van evengenoemd Koninklijk Besluit van 31 december 1953 was bepaald, dat het in artikel 15ter bedoelde attest, op grond waarvan de bij de "handelaarsplaten" behorende nummerplaten en inschrijvingsbewijzen konden worden bekomen, alsmede de aanvraag om inschrijving voorzien moeten zijn van het zegel van de verzekeraar en van zijn handtekening of die van zijn gemachtigde. In hetzelfde artikel is gepreciseerd, dat dat zegel en die handtekening als bewijs dienen dat een verzekeringsovereenkomst overeenkomstig de bepalingen van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen onderschreven werd voor de achtereenvolgens in het verkeer te brengen onderscheiden voertuigen die van een "proefrittenplaat" of van een "handelaarsplaat" voorzien zijn en waarop de aanvraag betrekking heeft.

23. Uit die bepalingen blijkt dat het verzekerde motorrijtuig dat voertuig is, dat van een "handelaarsplaat" is voorzien. Met het aanbrengen van zijn zegel en handtekening op de aanvraag om inschrijving "onder handelaarsplaat" en op het attest waarvan hierboven sprake is, verbindt de verzekeraar

er zich immers toe de burgerrechtelijke aansprakelijkheid waartoe ieder willekeurig, van de "handelaarsplaat" voorzien, motorrijtuig aanleiding kan geven te dekken door een verzekering welke aan de bepalingen van de wet beantwoordt, wat voorts de eigenschappen van dat voertuig ook mogen zijn en welke bijzondere overeenkomsten tussen de verzekeraar en de verzekerde ook mogen zijn gesloten.

24. De afgifte van een zodanige plaat was op de dag van de aanrijding overigens niet onderworpen aan enige andere specificatie aangaande de bijzondere kenmerken van het motorrijtuig. Die situatie is ongewijzigd gebleven sedert de bij Koninklijk Besluit van 11 januari 1990 aangebrachte wijzigingen. In de nieuwe bepalingen is immers nader aangegeven (artikel 14), dat in de aanvraag om inschrijving "onder handelaarsplaat" de inlichtingen betreffende het voertuig worden vervangen door de vermelding "handelaarsplaat auto", "handelaarsplaat moto" of "handelaarsplaat aanhangwagen".

25. De regeling die om voor zich sprekende praktische redenen ten behoeve van garagehouders, verkopers of constructeurs is aanvaard, vormt een uitzonderingsregeling. Daarbij wordt rekening gehouden én met noodzaak voor betrokkenen om voertuigen van allerhande merken en types in het verkeer te gebruiken, én met de op hen rustende verplichting om de burgerrechtelijke aansprakelijkheid waartoe die voertuigen aanleiding kunnen geven, te laten dekken door een verzekering welke aan de bepalingen van de wet beantwoordt.

26. Het lijkt mij duidelijk dat de Gemeenschappelijke Bepalingen aan hun doel, nl. de zo effectief mogelijke bescherming van de benadeelde, zouden voorbijschieten indien de precieze vaststelling van het verzekerde motorrijtuig en het bestaan van een overeenkomst die het uit het gebruik van dat voertuig voortvloeiende risico dekt, zouden kunnen afhangen van bijzondere bedingen die het verzekerde risico beperken.

De ten behoeve van garagehouders, verkopers en constructeurs geldende regeling vermag geen verschillende bescherming van de benadeelde te rechtvaardigen al naar gelang het motorrijtuig op deze of gene manier wordt bepaald. Het kan niet worden aangenomen dat de benadeelde minder goed beschermd zou zijn wanneer de precieze vaststelling van het voertuig waarop het contract betrekking heeft in een uitzonderingsregeling louter ervan afhangt dat een nummerplaat is aangebracht.

27. Uit het vorenstaande volgt dat de "garagehouder"-verzekering, ten einde aan de bepalingen van de wet betreffende de verplichte verzekering te beantwoorden, de burgerrechtelijke aansprakelijkheid moet dekken, waartoe ieder willekeurig, van een "handelaarsplaat" voorzien, motorrijtuig aanleiding kan geven, wat voorts de eigenschappen van dat voertuig ook mogen zijn, die voor de identificatie van het verzekerde voertuig niet in aanmerking mogen worden genomen ; dat mede gelet op de rechtspraak van het Benelux-Hof betreffende met name de uitleg van de artikelen 6 en 11 van de Gemeenschappelijke Bepalingen, van het door de partijen bij de Overeenkomst nagestreefde doel - namelijk de zo effectief mogelijke bescherming van de benadeelde - de bedingen van zulk een contract betreffende de omvang van de dekking enkel de verhouding tussen de verzekeraar en de verzekerde regelen en geen aan een benadeelde tegen te werpen exceptie in de zin van artikel 11 opleveren.

De voorgelegde vraag dient bijgevolg ontkennend te worden beantwoord.

Brussel, 21 mei 1992